

III RIIGIKOGU

5. istungjärk. Protokoll nr. 123 (6).

1928.

II Riigikogu koosolek 2. veebruaril 1928
kell 10.

Kokku on tulnud 83 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Tõnisson**, välisminister **H. Rebane**, siseminister **J. Hüneron**, haridusminister **A. Möttus**, sõjaminister **N. Reek**, töö-koolekandeminister **K. Soonberg**, teedeminister **A. Kerem**, kohtuminister **T. Kalbus**, kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**.

Päevakord:

1. P. Schütz'i küsimine põllutööministrile Puka alevikus ehitusekruntide väljaandmisega viivitamise kohta.

2. Riigiteenistuses seisvatele maamöörtajatele tükitöö pealt tasumaksamise seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

3. Veejuhtmete korrashoiu seadus — maa-komisjoni ettepanek.

4. Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude tasude seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

5. Riigi tööstusettevõtete, ärikohtade ja viljapuuaedade omanduseks andmise seadus — III lugemisel.

6. Rahukohtu trahviseaduse § 29. muutmise seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal abisekretär **J. Piiskar**.

Koosolek algab kell 10,50 min.

Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. Päevakorra täiendamine. Päevakorda võetakse nähtava enamusega abiesimees **M. Martna** ettepanekul esimese päevakorra-punktina eelarvekomisjoni liikmete arvu suurendamine ja ühtlasi eelarve-komisjoni täiendav valimine.

2. Teadaandmine komisjoni antud seaduseelnõu kohta. Sekretär **J. Piiskar**: Riigikogu juhatusel on antud: Revolutsiooni ajal 1917. a. Kuresaare kinnistusejaoskonnas ärahävitatud kinnistuseraamatute ja -registrite jaluleseadmise seadus — üldkomisjoni.

3. Teadaandmine Riigikogu liikmete koosolekuil puudumiste kohta jaanuarikuul.

Sekretär **J. Piiskar** kannab ette tähendatud teadaande. (Vaata otsuste protokoll nr. 123 (6) lisa nr. 3.)

4. Eelarve-komisjoni liikmete arvu suurendamine ja eelarve-komisjoni täiendav valimine.

Abiesimees M. Martna: Panen ette, eelarve-komisjoni liikmete arvu suurendamise juures jagajaks võtta 3.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Nähtava enamusega valitakse eelarve-komisjoni: põllumeeste kogude Riigikogu rühma poolt täiendavalt **K. Arras**, **J. Teetsov** ja **V. Vessart**; Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt **M. Adamson**'i asemele **K. Ast**, **H. Elisson**'i asemele **J. Klesment** ja täiendavalt **A. Oinas**, **O. Gustavson** ning **J. Voiman**; asunikude, riigirentnikkude ja väikepõllupidajate koonduse Riigikogu rühma poolt täiendavalt **A. Kornell** ja **J. Saar**; tööerakonna Riigikogu rühma poolt **A. Veiler**'i asemele **Th. Pool** ja täiendavalt **Th. Tallmeister**, Eesti rahvaerakonna Riigikogu rühma poolt täiendavalt **K. Kornel**; kristliku rahvaerakonna Riigikogu rühma poolt täiendavalt **H. Anniko**; Vene rahva ühendatud Riigikogu rühma ning Saksa-Balti erakonna nimekirjade järgi valitud Riigikogu liikmete poolt täiendavalt **C. Schilling**.

5. P. Schütz'i küsimine põllutööministrile Puka alevikus ehitusekruntide väljaandmisega viivitamise kohta ja Vabariigi Valitsuse vastamine küsimisele.

P. Schütz (stp) (loeb):
1. Millistel põhjustel seisab Puka alevikus Valgamaal üle 40 ehitusekrundi, mis juba mitu aastat välja planeeritud, välja andmata; kas on õige, et palvekirje nende kruntide saamiseks on esitatud üle saja ja mõnel juba ehitusematerjal kohale veetud ning mädaneb?

2. Kas ja millal kavatseb põllutööministeerium tähendatud ehitusekrundid välja anda?

Põllutööministri kohustetäitja tööhoolekandeminister **K. Soonberg**: Rkl. Schütz'i küsimisele on mul järgmist vastata: Puka alevikus on planeeritud 51 ehitusekrunti. Nendest on 1 krunt nr. 7 tööstusekohana tuuleveski asutamiseks A. Krimses'ile rendile antud, kuna 50 krunti on praegu vabad. Endise korra järgi anti krundid obrokiseaduse alusel enampakkumisel välja. 1926. a. kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt määrus ehitusekruntide väljaandmiseks. Uue määruse järgi antakse krundid liisuta, kui krundil eraomanduse hooned, ja liisu teel, kui krunt hooneteta. Peale selle on põllutööministril õigus liisuta krunte välja anda $\frac{1}{5}$ väljaandmisele määratud kruntide üldarvust. Ehitusekruntide väljaandmise määruse ja selle juurde 1927. a. antud juhtnõrde järgi avanes võimalus krunte soodsamat tingimustel kasutajatele välja anda.

Mis Puka ehitusekruntide väljaandmisesse puutub, siis ei saanud kruntide väljaandmist niipea teostada, kuna uue korra maksmapanemine ja eeltööde tegemine omajagu aega võttis. Peale selle tuli andmeid muretseda uue määruse kohaselt kruntide suuruse ja liigi kohta. Ka tuli veel ära oodata, kas Puka maavalitsuse poolt alevikkude hulka arvatakse või mitte. Viimasest asjaolust oleneb kruntide rent. Nüüd on kõik tarvilikud andmed saadud, ja põllutööminister kavatseb krunte välja anda märtsikuus s. a. Kruntide saamiseks on esitatud põllutööministeeriumile 11 palvet ja Kuigatsi riigimaadevalitsejale 57 palvet. Kokku 68 palvet.

6. Riigiteenistuses seisvatele maamõõtjatele tükitööpealt tasumaksimise seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg**: Maamõõtjatele tükitöötasu maksmise seadus on vastu võetud 1926. a. ja avaldatud Riigi Teatajas nr. 30. Sellel ajal ei olnud vahesid ametnikkude, vabapalgaliste ja ülemääraliste vahel, ka olid tasud ühtlased kõi-

gile. Selle määruse põhjal on välja antud maakorralduse valitsusel olevate maamõõtjate tükitöötasu määrus 1926. a., Riigi Teataja nr. 51, ja kinnisvaraameti alal samuti 1926. a., Riigi Teataja nr. 58. Nende määruste alusel on tükitöötasu maksetud kuni 1. aprillini 1927. Esimesest aprillist 1927. hakkas maksma Riigikogu poolt vastuvõetud riigiteenijate seadus, kus ette nähtud ametnikud ja vabapalgalised. Kui täpselt seda seadust tõlgitsema hakati, leiti, et ainult neile maamõõtjatele, kes koos-

seisus seisavad liik a all, et neile ainult seda tükitöötasu maksta võib selle seaduse alusel, mis 1926. a. maksma pandud. 1926. a., kui see seadus maksma pandi, ei olnud veel vahet ülemääraliste, vabapalgaliste ega ametnikkude vahel, mille tõttu nüüd siis selle liigitamise seaduse jõusseastumisel on arusaamatus tekkinud, ja seda arusaamatust on tahetud selle seaduse muutmisega lahendada.

Peab ütleva, et ei ole ühtki põhjust, et kui maamõõtjad töötavad kõrvuti, et siis üks seda tükitöötasu saab ja teine ei saa, ja ainult sellepärast, et arusaamatus on tekkinud seaduseandluses, mida tähe seletamise mõjul võib teisiti seletada.

Üldiselt on maamõõdu korraldus põllumehe seisukohast kiire, ja siin ei ole ükskõik, kuidas seda tehakse. Ja praegune praktika, kus tükitöö sisse seatud, on häid tagajärgi andnud, ja see süsteem tuleb kahtlemata otstarbekohaseks pidada. Pealegi peab tähendama, et maamõõtjad, kes tükitöötasu saavad, need päevarahasid ei saa, see on ühtlasi päevarahade tasu ja ka virgutus.

Et siin puht arusaamatusega tegemist on, siis rahaasjanduse komisjon võttis selle seaduse vastu ja esitas ta Riigikogule. Üldiselt peab ütleva, et kui siin oleks tegemist lihtsalt seadusega, mis arusaamatuse tagajärjel ei oleks tekkinud, vaid tagant järele maksimisega, ei oleks sarnast seadust muidugi pooldada saanud, ja siis oleks see rahaasjanduse komisjonis läbi läinud.

Mina teen ettepaneku, seadus esimesel lugemisel vastu võtta neil põhjustel, mis ma siin ette kandsin.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnoo I lugemisel vastu võetud.

7. Veejuhtmete korrashoiu seadus — I lugemisel. Maakomisjoni aruandja **J. Vain**: Lugupeetud Riigikogu liikmed!

1921. aasta detsembris võttis Riigikogu vastu seaduse Veejuhtimise kohta läbi võõra maa maaparanduse otstarbel. Seal käsitatakse ka veejuhtmete korrashoidmist, kuid ainult niivõrt, kui korrashoitav veejuhe isikule, kelle maast juhe läbi viidud, kahju võib tuua. Veejuhtmete korrashoidmist selles mõttes, et veejuhtme ehitusekulud ei muutuks surnud kapitaliks, seadus ei käsitanud.

Pärast võeti vastu Veeühisuste seadus. See räägib küll, kuidas kokkuleppe järgi veeühisused veejuhtmeid korras hoiavad, kuid siiski mingit kindlustust, et kõik juhtmed selle kokkuleppe teel korras hoitaks, seadus ei anna.

Meil on aastate kestel kulutatud veejuhtmete peale 320 miljonit riigi summasid, peale selle asjasthuvitatud maaomanikkude summad. Paljudes kohtades on aga seisukord veejuhtmete alleshoidmise suhtes halb. Veeühisusi on loodud selle aja kestel üle terve riigi ainult 7, aga kohti, kus veejuhtmeid tehti, on palju rohkem. Ainult riigi kulul on tehtud 90 suuremat veejuhet, peale selle on 114 veel pooleli. Võib kergesti järeldada, et 7 veeühisust neid juhtmeid korras ei suuda pidada, vaid tarvis on teed leida seks, et veeühingud loodaks kiire korras. Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõu käsitas küsimust ainult nende tööde suhtes, kus riik raha kulutanud. Maakomisjon, arutades eelnõu, võttis küsimuse terves ulatuses üles. Sest kapital on ikka rahva varandus, olgu see riigikassast läbi käinud või mitte. Tuleb ka neid veejuhtmetest kasusaajaid, kes ise vabatahtlikult ei taha kulusid kanda, kulude kandmisele sundida, leides tee selleks, et neid isikuid veeühisustesse koguda.

Põhimõttelikult tõusis komisjonis küsimus, kuidas jagada korrashoiu-kulude kandmist riigikassa ja asjasthuvitatud kodanikkude vahel.

Komisjonis oli võrdlemisi tugev vool, mis käsitas küsimust teistest seisukohtadest, kui Vabariigi Valitsuse eelnõu kokkuseadjad olid omaks võtnud, nimelt, et riigikassa võimalikult rohkem kulusid kannaks. Komisjoni enamus selle seisukohaga ühineda ei saanud järgmisel motiividel: kui riigi osa ehitusekuludest osavõtmisel aluseks tahetakse võtta korrashoidmisel, otsustatakse väga juhuslikult. On seni tehtud ja tehakse ka tulevikus maaparandustööd kohtades, kus kodanikud asja vastu, olgu oma vähese teadmise pärast, suurt huvi ei tunne ja sellepärast omalt poolt raha kulutada ei taha, ainult riigi kulul. On täiesti loomulik, et riik oma kapitali juhib sinna, kus see kõige paremini ennast tasub. Neis kohtades, kus asja vastu huvi äratada tahetakse, kannab riik kuni 100% kulu, kuna aga kohtades, kus kodanikud ise asjast huvitatud, ikka vähem ja vähem toetust antakse. Kui tulevikus rahva huvi maaparandustööde vastu veel kasvab, siis ka riigi toetuse protsent üldisest kuludesummast ikka vähema osa välja teeb. Kui nüüd kõik riigi kulul või toetusel ehitatud veejuhtmed riigi kulul korras hoitaks, ei oleks see ühtlase mõõdupuuga mõõtmine. See on üks motiiv, mis pärast riigi korrashoidmisele neid juhtmeid jätta ei saa.

Peale selle on veel teine kaaluvam motiiv. Meil on kulutatud 320.000.000 Eesti marka veejuhtmete peale ja nende korrashoid nõuab 5%. See 320 miljonit marka on vaevalt viies osa kõigist kuludest, mis tarvis kulutada maa-

paranduse peale. Kui krediitidest kulutada korrashoiu peale summa, mis teeb 5% senikulutatust, siis uute tööde tegemiseks varsti midagi üle ei jääks.

Küsimusele, kas juhtmete korrashoidmine kodanikkudele ülesaamatuid raskusi ei tekita, on võimalik teistest maadest vastust saada. Kui madalmaade elanikud hakkama saavad Atlandi ookeani lainetega, nende vastu oma maad tammidega kaitstes, tohiks loota, et meie maapidajad suudavad korras hoida kraavid ja ojad. Veeühisuste, kui niisuguste konstruktsioon ja nende ülesannete täitmise järelevalve j.n.e. on ette nähtud Veeühisuste seaduses, ja neid siin lähemalt käsitama hakata on üleaarune. Kui üks või teine osa tolles seaduses ei peaks meeldima, siis ei saa seda käesoleva seadusega muuta.

Märkida oleks veel, et valitsuse eelnõus nähti ette, et järelevalvet peaksid teostama selleks eriti määratud ametnikud; komisjon tegi siin muudatuse. Meil on kohtadel riigi metsaametnikud, politseiametnikud, kelle peale riik need ülesanded panna võib. Samuti võib järelevalve ülesandeid panna väga hea eduga omavalitsuste peale, seda enam, et omavalitsuseametnikud vallavalitsuse liikmetena kohtadel on ja elanikkudele kättesaadavamad. Inimesed saaksid oma hädad rahuldada vähema ajakuluga, ja ka ametnikud suudaksid vähema ajakuluga oma ülesandeid täita, ning riigil ei tuleks erilisi kulusid juurde.

Peale selle tegi veel komisjon terve rea üksikuid parandusi, kuid need on rohkem redaktsioonilist kui põhimõttelikku laadi. Komisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

8. Avalikkude õppeasutuste ja õigustega erakoolide õppejõudude ta- Haridusminister **A. Mõttus** (korra kohta): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Seaduseelnõu läbi vaatamisel rahaasjanduse komisjonis on tehtud parandusi, mis riigikassale teatava koorma peale panevad. Vabariigi Valitsusel ei ole võimalik olnud nende paranduste suhtes seisukohta võtta. Et Vabariigi Valitsusele seda võimalust anda, teen ettepaneku, seaduseelnõu tänasest päevakorrast ära võtta. Ühtlasi lisan juurde, et Vabariigi Valitsus võimalikult kiire korras selle seisukoha võtta tahab, nii et lähematel päevadel seaduseelnõu arutamine jätkuda võiks.

I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson:** Käesolev seaduseelnõu on esitatud 22. aprillil 1927. Kõik see aeg on ta olnud rahaasjanduse komisjonis, ning valitsusel oli võimalik võtta seisukohta selle eelnõu kohta, samuti ka nende paranduste kohta, mis härra haridusminister toonitas. Rahaasjanduse komisjoni koosolekuteest võttis valitsuse esindaja alati osa ning kandis seal ette valitsuse arvamise. Mina arvan, et need on põhjused, mis tulevad selle ettepaneku otsustamisel arvesse võtta.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on härra haridusministri ettepanek vastu võetud.

**9. Riigi töös-
tusettevõtete,
ärikohtade ja
viljapuuaedade
omanduseks
andmise sea-
dus — III luge-
misel.
(Vaata tekst III
Riigikogu 4. is-**

Maakomisjoni aruandja **J. Teetsov.** Pealkiri ja §§ 1—6 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(§ 7.)
Aruandja **J. Teetsov:** § 7. teises reas on sõna „samuti“ § 6 alusel — see sõna „samuti“ on kordu-

tungjärk prot. nr. 110 (20), veerg 781—789; III Riigikogu 5. istj. prot. nr. 20 (3), veerg 100—103.) mine ja ei ole tarvilik. Pannen ette, sõna „samuti“ teisest reast välja jätta. See parandus on redaktsioonilist laadi.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 7. ühes redaktsioonilise parandusega vastu võetud.

§§ 8—14 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja **K. Einbund:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

10. Rahukohtu trahviseaduse § 29. muutmise seadus — II lugemisel. Aruandja käesoleva eelnõu kohta puudub. Päevakord on läbi. Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 11.35 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund.**

Abisekretär **J. Piiskar.**